

Skúsenosti z praxe: Tipy na zvládanie náročných situácií v triede

Niekedy sa stáva, že aj keď všetko potrebné na spoluprácu zabezpečíte, udeje sa počas hodiny niečo neočakávané. Človek zrazu nevie, ako reagovať, ako si s danou situáciou poradiť.

Na nasledujúcich stranách nájdete príklady niekoľkých náročných situácií, ktoré môžu nastať počas zavádzania metód spolupráce do vyučovania. Zozbierali sme ich na základe podnetov od vás, učiteliek a učiteľov základných aj stredných škôl.

Ku každému príkladu navrhujeme možné riešenia, vychádzajúce z našich lektorských a pedagogických skúseností.

OTÁZKA 1:

Ako zapojiť celú triedu, ak niektorí žiaci nejavia záujem?

Príklady z praxe:

„Počas aktivity sa nevyskytli žiadne problémy. Jediný problém bol, že sa do nej nechceli zapojiť všetci žiaci. V každej skupine boli jeden či dvaja, ktorí len sedeli, pozerali von oknom alebo robili niečo iné, než mali. Nevedel som, ako reagovať, nechcel som ich do aktivity nútiť.“

„Žiaci pri práci v skupinách medzi sebou doslova súťažili. Objavili sa medzi nimi aj výmeny názorov, vďaka ktorým dospievali k zaujímavým zisteniam. Hneď v úvode aktivity sa dvaja žiaci odmietli zapojiť do skupinovej práce, navrhla som im preto, aby sa zhostili roly mojich asistentov. Pomáhali mi so zapisovaním na tabuľu či rozdávaním pracovných listov.“

RIEŠENIE:

V prvom rade skúste akceptovať, že niektorí žiaci a žiačky niekedy nebudú chcieť spolupracovať. Napríklad preto, že skrátka nemajú svoj deň, riešia osobné záležitosti, nedokážu sa v danej chvíli prispôbiť novému a podobne. Práve ranné kruhy vám pomôžu lepšie odhadnúť aktuálnu situáciu v triede.

Aby ste tomuto problému v budúcnosti predišli, pokúste sa zistiť príčinu daného stavu. Platí to aj pre prejavy nezájmu. Je trvalý alebo dočasný? Z čoho vzniká? Ide o niečo, čo dokážete vyriešiť bez pomoci, alebo o komplexnejší problém, kde je potrebné do riešenia zapojiť aj iných ľudí?

Ako najjednoduchšie a najrýchlejšie riešenie sa v praxi mnohokrát osvedčil obyčajný ľudský rozhovor, či už v priebehu práce na hodine, alebo po nej. Ak na hodine vidíte niekoho, kto nepracuje, zastavte sa pri ňom a najprv opíšte, čo pozorujete. Môžete povedať napríklad: „Zdáš sa mi unavený,“ alebo: „Vidím, že sa v poslednom čase nezapájaš do práce v skupinách“. Ak sa žiakovi alebo žiačke prihovoríte na hodine, snažte sa, aby to neznelo ako kritizovanie alebo svedenie pred triedou, ale ako rozhovor dvoch rovnocenných ľudí. Čupnite si pritom k lavici alebo sa aspoň nakloňte, aby ste sa s ním nerozprávali zhora. Ak vníma, že oňho prejavujete záujem, môže ho to motivovať k tomu, aby aktivitu vyskúšal.

Ak nejde o dlhodobý problém, niekedy postačí prijať, že sa daná osoba na hodine skrátka nezapojí alebo sa bude venovať inej činnosti, ktorú jej zadáte. Podrobnejšie sa tejto téme venujeme v odpovedi na otázku 3, kde sa zameriavame na žiakov a žiačky so ŠVVP. Mnohé z uvedeného však platí pre všetkých.

Navyše, ak s aktivitami zameranými na spoluprácu ešte len začínate, väčšina detí a dospelých potrebuje určité adaptačné obdobie, ktoré môže byť rôzne dlhé a náročné. Niektorí sa môžu cítiť až bezradne, pretože si nevie poradiť s novou rolou v skupine. Preto je potrebné zadávať aktivity postupne, voliť primeranú náročnosť, jasne definovať úlohy a očakávania.

Ak sa niekto nezapája dlhodobo, skúste si naňho nájsť čas cez prestávku alebo po vyučovaní a opýtať sa, v čom je problém. Skúste mu objasniť, aký je zmysel spolupráce (viď odpoveď k otázke 2), alebo spoločne vymyslíte, ako by sa mohol postupne zapojiť. Nezabudnite pritom, že spolupráca funguje najlepšie na základe vnútornej motivácie, teda ak daná činnosť dáva žiakovi či žiačke zmysel.

OTÁZKA 2:

Ako podporiť pozitívne interakcie v triede a predchádzať tzv. skupinkovaniu?

Príklady z praxe:

„Aktivitu zameranú na spoluprácu som sa rozhodla vyskúšať v triede, kde žiaci a žiačky zvyčajne pekne pracujú individuálne aj v skupinách. Na začiatku hodiny som im rozdala papieriky s informáciami, na základe ktorých mali nájsť človeka, s ktorým majú niečo spoločné. Nemali však ochotu spolupracovať so všetkými, chceli sa skupinkovať, len aby boli so svojím kamarátom.“

RIEŠENIE:

Ak plánujete na hodinách využívať skupinovú prácu, venujte najprv 10 až 20 minút tomu, aby ste žiakom a žiačkam vysvetlili, ako a prečo sa počas nej delia. Mali by pochopiť, prečo je skupinová práca dôležitá. Napríklad preto, že:

- vytvára priestor na diskusiu;
- umožňuje vzájomné obohatenie;
- niekto im môže ponúknuť svoj nápad alebo pohľad;
- môžu si dať navzájom spätnú väzbu, skontrolovať si spoločne riešenie;
- v bezpečnom školskom prostredí sa naučia prekonávať problémy, ktoré pri spolupráci v bežnom živote nastávajú.

Objasnite žiakom a žiačkam, že sa budete deliť do skupín rôznymi spôsobmi, pretože aj v bežnom živote sa stretávajú s rôznymi ľuďmi. Postupne sa budú čoraz viac dostávať do situácií postavených na spolupráci v skupine, či už pri plánovaní výletu s partiou, pri práci na projektoch v zamestnaní, alebo pri riešení každodenných záležitostí v rodine. Spoločne hľadajte ďalšie príklady z vášho aj ich života.

Vysvetlite im, že chcete, aby si zažili rôznorodé skupiny, a preto sa budú deliť rôznymi spôsobmi, napríklad náhodne, podľa vlastného výberu alebo vášho návrhu. Pri rozdeľovaní triedy môžete sledovať nejaký zámer, ktorý skupinám môžete, ale nemusíte prezradiť. Napríklad, vyberiete do jednej skupiny viacero dominantných osobností a povzbudíte ich, aby sa snažili dohodnúť. Deliť do skupín môžete náhodne aj kombinovane, napríklad necháte skupiny, nech sa rozdelia samy, ale vy určíte, kto bude mať akú rolu (vyberiete hovorcu alebo hovorkyňu skupiny a pod.).

Diskutujte s triedou o tom, podľa čoho si vyberajú ľudí do tímu. Niekedy je dobré si vybrať podľa toho, s kým sa kamarátia, niekedy zase podľa toho, kto má aké schopnosti, niekedy je naj-